

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS pitää myönteisenä kehityksenä sitä, että kotoutumisen palvelutarpeen arviointi olisi vastaisuudessa nykyistä kattavampi ja monipuolisempi. Toteutuessaan tämä edistäisi kotoutumisprosessia huomattavasti. Asiantuntija-arviointien hyödyntäminen alkutarpeiden kartoituksessa voisi mahdollistaa nykytilaa laadukkaamman alkutarpeiden kartoituksen.

On tärkeää varmistaa, että kotoutumisesta vastaavilla tahoilla on riittävä asiantuntemus ja osaaminen sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä teemoista, sekä riittävät henkilöresurssit toteuttamaan perheiden kotouttamissuunnitelmia laadukkaasti. Lisäksi on tärkeää, että kotoutumispalveluiden käyttäjät saavat laadukkaat ja asiantuntevat palvelut omalla äidinkielellään kaikkialla Suomessa palvelutarpeen arvioinnista lähtien. Muuten vaarana on, että haavoittuvaisessa asemassa olevat tipahtavat palveluiden ulkopuolelle heti kotoutumisprosessin alussa.

Muistiolounnoksessa kerrotaan ehdotuksella olevan vähäisiä myönteisiä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon ja lapsiin perustuen siihen, että ehdotetussa asetuksessa säädettäisiin perheen kotoutumissuunnitelman tarpeen arvioinnista. Tämän vuoksi on mahdollista, että perheen kotoutumissuunnitelmia laadittaisiin nykyistä enemmän, jolloin saataisiin edistettyä koko perheen kotoutumista.

Lisäksi NYTKIS huomauttaa, että muistiolounnos näyttää ainakin osittain perustuvan siihen oletukseen, että kotoutuspalveluiden käyttäjä on mies. Sukupuolivaikutukset voisikin olla hyödyllistä ottaa huomioon muutenkin kuin perheen aseman edistämisen kautta, esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa kotoutettava henkilö on nainen.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Esityksen yhteiskuntaorientaation sisältö ja toteuttaminen vaikuttaa kattavalta. Sukupuolten tasa-arvo ja seksuaalioikeudet -kokonaisuus on sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta hyvältä, joskin hyödyllistä olisi kenties sisällyttää yhteiskuntaorientaatioon tietoa sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä lainsäädännöstä, palveluista ja palveluntarjoajista, esimerkiksi lähisuhdeväkivaltatapauksissa tai seksuaali- ja lisääntymisterveyteen- ja oikeuksiin liittyvissä asioissa. Lisäksi on tärkeää, että yhteiskuntaorientaation saatavuus kotiutujan omalla äidinkielellä varmistetaan kaikkialla Suomessa, ja että järjestöjen rooli tärkeänä palveluntarjoajana ja asiantuntijana tunnustetaan erityisesti nais erityisissä kysymyksissä.

Esityksellä arvioidaan olevan vähäisiä myönteisiä sukupuolivaikutuksia – toivottavaa olisi kuitenkin kunnianhimoisempi lähtökohta monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon ja sen myönteisiin sukupuolivaikutuksiin. Yhteiskuntaorientaatiolla on huomattavasti potentiaalia sukupuolten tasa-arvon edistämiseen, ja tähän uudistuksen tulisi tähdätä. Tämän suhteen yhteiskuntaorientaatiosta vastaavien tahojen riittävän asiantuntemuksen varmistaminen on keskeistä.

Tärkeää on myös ottaa intersektionaalinen lähestymistapa yhteiskuntaorientaation tasa-arvo-osioon. Tämä tarkoittaa sukupuolen kanssa risteävien ominaisuuksien huomioimista, mm. rasismia, jonka voi perustellusti olettaa vaikuttavan monen kotoutumispalveluita käyttävien naisten ja tyttöjen elämään. Myös esimerkiksi vammaisten naisten ja tyttöjen asemaan on kiinnitettävä erityistä huomiota osana kotoutumiskokonaisuutta.

Esityksellä arvioidaan olevan vähäisiä välillisiä vaikutuksia myös lapsiin. On tärkeää, että hallituksen päätöksillä edistetään aktiivisesti lapsen asemaa ja yhdenvertaisuutta. Erityisesti NYTKIS peräänkuuluttaa tyttöjen aseman vahvistamista, jotta voidaan varmistaa, että kaikilla lapsilla sukupuolesta riippumatta on lapsuudesta lähtien samat mahdollisuudet ja lähtökohdat elämässä. Riski siitä, että sukupuolistereotyytiat ja haitalliset sosiaaliset normit vaikuttavat kielteisesti maahanmuuttajatyttöjen elämään, on korostunut.

Sivulla 9 on useampi maininta sukupuolten välisestä tasa-arvosta. NYTKIS ry ehdottaa, että ilmaisu muutetaan muotoon sukupuolten tasa-arvo.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

-

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ei kannata asetuksen 4 sisältämää korvausajan lyhentämistä sekä tulkkauspalvelujen sisällyttämisestä osaksi laskennallista korvausta. Muutos tulee todennäköisesti vaikuttamaan kotouttamistoimintaan kielteisesti. Riskinä on, että mikäli kunnat ja hyvinvointialueet päätyisivät laskennallisen korvauksen osana maksettavan tulkitsemiskorvauksen alentamisen seurauksena vähentämään tulkitsemisen saatavuutta, olisi sillä kielteisiä vaikutuksia maahan muuttaneisiin henkilöihin, erityisesti naisiin ja lapsiin.

NYTKIS on huolissaan laskennallisten korvausten määrän laskemisesta. NYTKIS kuitenkin kiittää muistioloituksen tekijöitä kattavasta sukupuolivaikutusten arvioinnista. Toivommekin hallituksen yhtyvän huoleemme siitä, että asetusuudistus heikentää toteutuessaan maahanmuuttajanaisten oikeuksia ja asemaa.

NYTKIS huomauttaa, että nais erityisenä kysymyksenä laadukas, ammattimainen ja sukupuolisensitiivinen tulkkaus on yksi keskeisiä tasa-arvokysymyksiä. Ammattimaisen tulkkauksen saatavuudessa on kyse tasa-arvokysymyksestä, sillä maahan muuttaneiden naisten (erityisesti perheellisten) suomen ja ruotsin kielen taito ja sen oppiminen on usein hitaampaa ja haastavampaa kuin miesten. Viranomaisilla on velvollisuus tarjota tulkkauspalvelut sitä tarvitseville. Erityisesti tulkkauspalveluiden karsiminen vaikuttaa maahanmuuttajanaisten asemaan, sillä kuten myös muistioloituksessa todetaan, tulkkauspalveluiden oston vähentäminen voi johtaa siihen, että sukulainen tai ystävä toimii tulkkina. Tämä puolestaan voi johtaa väärinkäsityksiin tai puolueellisuuteen tulkkauksessa, ja vaikeuttaa naisen oman mielipiteen ja tahdon välittymistä.

NYTKIS esittää huolensa hallituksen esityksessä esitetystä skenaariosta, jonka mukaan tulkkauspalveluiden puute johtaa heikennyksiin sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuudessa. Tämä päätös olisi ristiriidassa mm. CEDAW-sopimuksen kanssa, mihin Suomi on sitoutunut. CEDAW-sopimus velvoittaa sopimusvaltioita ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin naisten syrjinnän poistamiseksi terveydenhuollon alalla ja varmistaakseen sukupuolten tasa-arvon pohjalta terveydenhoitopalvelujen saannin, ml. perhesuunnitteluun liittyvät palvelut.

Hallituksen on ryhdyttävä toimenpiteisiin, että seuraavat muistioloituksessa mainitut asetusmuutoksen vaikutukset eivät toteudu Suomessa:

”Tulkitsemismahdollisuuksien rajaaminen vaikuttaisi heikentävästi sukupuolten tasa-arvoiseen mahdollisuuteen käyttää hyvinvointialueen tarjoamia sosiaali- ja terveyspalveluita tarpeidensa mukaisesti. Myös haitallisten perinteiden kuten kunnialla perustellun väkivallan tai naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen julkituominen sosiaali- ja terveyspalveluissa ja poliisissa voisi vaikeutua tulkitsemisen rajaamisen seurauksena. Tulkitseminen on tärkeää seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi.”

Näillä perustein NYTKIS ehdottaa, että hallitus harkitsee erillisen tulkkilain valmisteluun ryhtymistä, jolla säädettäisiin tulkkauksen laadun varmistamisesta kaikessa julkishallinnon asiointissa. Tulkkauspalveluihin käytettävissä olevat rahat vähenevät laskennallisten korvausten laskun myötä ja

haasteet laadukkaan tulkkauksen järjestämisessä tiedostetaan, ja on hallituksen velvollisuus varmistaa, että esitys myös vastaa näihin haasteisiin. NYTKIS kannattaa Ruotsin mallin mukaista tulkkauspalveluiden jatkuvaa saatavuutta, jolla edistettäisiin parhaalla mahdollisella tavalla maahanmuuttajanaisten kotoutumista yhteiskuntaan.

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

-

Muut huomiot

NYTKIS kiittää asetuksen valmistelijoita sukupuolivaikutusten kattavasta arvioinnista läpi esityksen, ja toivoo arvioinnin vaikuttavan päätöksentekoon niiltä osin, kun vaikutusten voidaan arvioida olevan sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta kielteisiä.

Haapea Katariina
Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry